

Poèmes d'amour: unieke voorstelling rond vrouwelijke componistes door Triotique

Op 9 maart 2023 gaat 'Poèmes d'amour – Verrukkelijke versiersels van vrouwelijke componistes' in première, een voorstelling van het kamermuziekensemble Triotique. Dit jonge trio, bestaande uit Elke Elsen, Frauke Elsen en Margot Welleman (piano), specialiseert zich al enkele jaren in het uitvoeren van werk van vrouwen. Voor deze concertreeks sloegen ze de handen in elkaar met schrijfster Veerle Janssens, die het geheel aan elkaar zal praten. Op het programma staat onder meer de creatie van 'Blake Fragments' van Annelies Van Parys.

Verrukkelijke versiersels

'Misschien wordt de muziek voor Felix zijn beroep, terwijl ze voor jou altijd een versiersel, nooit de essentie van je doen en laten kan en mag worden', schreef Abraham Mendelssohn aan zijn 15-jarige dochter Fanny. Toen ze getrouwd was, voegde hij daaraan toe: 'Je moet je meer beheersen, je moet je ernstiger en vlijtiger wijden aan je eigenlijke beroep, het enige beroep van een meisje, dat van huisvrouw.'

Fanny Mendelssohn (1805-1847) mocht als kind dan wel een even groot talent tentoon spreiden als haar broer Felix, van haar vader kreeg ze te horen dat muziek voor haar enkel bijzaak kon zijn. Fanny liet zich door die vaderlijke aanmaning alvast niet tegenhouden, net zo min als vele andere muzikaal getalenteerde vrouwen. Wie zich even de moeite getroost en ervoor openstaat, is verrukt over de vele 'versiersels' die men dan ontdekt.

In die ontdekkingstocht willen Elke Elsen (fluit), Frauke Elsen (zang, hobo) en Margot Welleman (piano) hun steentje bijdragen door met hun kamermuziekensemble Triotique werk van vrouwen uit te voeren. Eerder schreef Veerle Janssens het boek *Vrouw aan de piano – Een jaar met Fanny Mendelssohn, Clara Schumann en andere vergeten componistes* (Uitgeverij Vrijdag).

Programma

Samen werkten deze vier vrouwen een voorstelling uit met werk van acht componistes, gaan van de 19de tot de 21ste eeuw:

- **Amy Beach** (1867-1944) *Pastorale and Caprice, 'Water-Sprites', op. 90*
- **Nadia Boulanger** (1887-1979) *Poème d'amour*
- **Fanny Mendelssohn** (1805-1847) *Mai, Frühlingslied uit Das Jahr*
Neue Liebe, neues Leben
- **Pauline Viardot** (1821-1910) *Le Rossignolet uit Six chansons du XVe siècle*
- **Melanie Bonis** (1858-1937) *Sonate pour flûte et piano*
- **Clara Schumann** (1819-1896) *3 Romanzen, op. 22 (bewerking voor hobo en piano)*
- **Annelies Van Parys** (1975) *Blake Fragments (op tekst van William Blake, creatie)*
- **Alyssa Morris** (1984) *Counting, Breathing uit Coping*

Creatie *Blake Fragments* van Annelies Van Parys

Voor hedendaags werk op het programma tekent, naast de Amerikaanse Alyssa Morris, de Vlaamse componiste Annelies Van Parys. Haar *Blake Fragments* (2021) is een grondige herwerking van een compositie die ze in 2011 schreef in opdracht van het Festival van Vlaanderen Gent voor een omvattender programma rond de Engelse mysticus, dichter en schilder William Blake (1857-1827).

Annelies Van Parys: 'Als studente in de jaren 90 was ik heel gefascineerd door deze boeiende figuur, die als schrijver en schilder zijn tijd ver vooruit was. In mijn 'Blake-fase' heb ik twee van zijn teksten op muziek gezet in liederen met pianobegeleiding en een aantal voor koor. In het programma van Festival van Vlaanderen trad onder meer ook een metal band aan. Mijn eerste versie van *Blake Fragments* bestond daarom uit losse stukken, die afgewisseld werden met bijdragen van de andere uitvoerders. Voor Triotique heb ik ze gecompileerd tot één geheel van een zestal minuten en ze bovendien aangepast aan hun bezetting: piano, hobo, fluit en zang. Ook harmonisch heb ik wel wat veranderd. Nu is de muziek belangrijker dan de tekst. Ik denk niet dat wie het werk in 2011 hoorde, het nu nog zal herkennen.'

Het is vintage Annelies Van Parys, bevestigt ze. 'Uiteindelijk kleur ik mijn composities toch altijd weer in op spectrale wijze. Ik ben heel erg bezig met klankkleur. Voorts zoek ik naar de gemeenschappelijkheden maar ook de contrasten van de instrumenten en naar manieren om ze met elkaar te verbinden. De piano zet bijvoorbeeld iets in gang dat wordt overgenomen door de hobo en dan voortgezet door de fluit. Dat doorgeven van materiaal zodat het één geheel vormt, is zowat mijn handelsmerk.'

Op de [blog](#) van Veerle Janssens geeft Annelies Van Parys nog meer achtergrond bij haar nieuwe werk en bij haar positie als vrouw in het muzieklandschap. 'Misschien wel twee derde van de leading composers zijn vandaag vrouwen', stelt ze. Maar het blijft hard knokken.

Discriminatie? Kwaliteitsvol?

Voor de voorstelling *Poèmes d'amour* heeft Triotique er bewust voor gekozen uitsluitend werk van vrouwelijke componistes op het programma te zetten. Is dat geen 'discriminatie'? En garandeert dat wel een kwaliteitsvol programma?

Wanneer er alleen maar werk van mannelijke componisten geprogrammeerd wordt, hebben we nog nooit iemand van discriminatie horen spreken. Nochtans zijn vrouwelijke componistes in de gangbare muziekprogrammatie met een vergrootglas te zoeken. Uit recent [onderzoek](#) van de Engelse organisatie *Donne - Women in Music* bleek dat de concertprogrammatie van 111 orkesten in 31 landen vorig concertseizoen voor 92,3% bestond uit werk van mannen – en dan nog in hoofdzaak dode, Europese, witte mannen. Amper 7,7%, niet eens een tiende dus, werd geschreven door een vrouw. Bij de vijf bestudeerde orkesten in België was de wanverhouding nog schrijnender: het aandeel composities van vrouwen varieerde tussen 0 en 3,8%.

Frauke Elsen: 'Natuurlijk valt niet te ontkennen dat er minder componerende vrouwen zijn dan componerende mannen, zeker in het verleden. Dat valt ook objectief te verklaren: andere verwachtingen ten aanzien van vrouwen, minder of geen toegang tot professioneel muziekonderwijs, te weinig middelen om hun werk uit te geven en musici te engageren, enzovoort. Maar dat er geen of te weinig werk van vrouwen beschikbaar is, is intussen wel ontkracht. Men moet er alleen voor openstaan en er soms actief naar op zoek gaan. Zo

worden in vergeten archieven steeds meer ontdekkingen gedaan. Daardoor verschijnen ook steeds meer cd-opnames met *first recordings*.’

Veerle Janssens: ‘Het zou toch te gek zijn om van discriminatie te spreken wanneer er eens geen werk van mannen op het programma staat. Laten we het een recht trekken van een totaal scheefgegroeide programmatie noemen. De muziekgeschiedenis heeft vrouwen vaak bewust genegeerd. Dat kwam zopas nog aan het licht toen men de correspondentie van de Duitse componiste Emilie Mayer (1812-1883) begon uit te pluizen. Tegenover een collega beklagde ze zich erover dat ze niet vermeld werd in de biografie van haar leermeester Carl Löwe. Nochtans had die haar zelf, vlak voor zijn dood, gevraagd om een overzicht van haar levensloop en oeuvre. Löwes biograaf heeft haar dus wetens en willens uit de geschiedenis geschrapt. Gelukkig wordt haar werk momenteel volop herontdekt, opgenomen én bejubeld – althans in Duitsland.’

Elke Elsen: ‘Wie met het argument afkomt, dat “alleen de muziek telt”, beweert eigenlijk dat we van vrouwen geen kwaliteit kunnen verwachten. Ook dat is al lang ontkracht. Ondanks het gebrek aan ondersteuning en aanmoediging zijn vrouwen er toch in geslaagd steengoede composities te schrijven. Dat is des te opmerkelijker omdat ze vaak geen of weinig professionele begeleiding kregen. Zeker compositie werd beschouwd als iets “mannelijks”. En zelfs nu nog valt soms te horen dat vrouwen “niet geschikt zijn voor het solitaire bestaan van een componist”, zo bleek tijdens een recent panelgesprek in Leuven. Kunstenpunt en MATRIX stuurden daarop terecht een [standpunt](#) uit waarmee ze openlijk afstand namen van de “hopeloos achterhaalde en vrouwonvriendelijke verklaringen” voor de ondervertegenwoordiging van vrouwelijke componistes.’

Margot Welleman: ‘Idealiter is aparte aandacht voor vrouwen niet nodig. Het zou veel beter zijn als ze in de “gewone” programmatie worden opgenomen, zonder dat we daarvan hoeven op te kijken. Maar zover zijn we nog lang niet. Vaak vrezen musici en concertorganisatoren met werk van vrouwen te weinig publiek te lokken. Want onbekend is onbemind. Daarom blijven ze putten uit de canon – en blijft onbekend onbemind. Het is de hoogste tijd dat die vicieuze cirkel doorbroken wordt. Dat kan alleen met een flinke scheut positieve actie. Tot we niet meer moeten vermelden dat een werk door een vrouw geschreven is.’

Speeldata

De concertreeks begint, toevallig of niet, in de week van de Internationale Vrouwendag (8 maart).

- 9.3.2023, 20.15 uur, [deFENIKS, Mortsel](#) (try-out)
- 10.3.2023, 12 uur, [AMUZ, Antwerpen](#) (in de reeks Middagconcerten)
- 12.3.2023, 11 uur, [Malpertuis, Tielt](#) (aperitiefconcert)
- 24.3.2023, 20.15 uur, [CC Colibrant, Lier](#)
- 25.3.2023, 20.15 uur, [De Graaf, Gent](#)

Reservatie via de concertlocaties of via www.vrouwaandepiano.be/poemes-d-amour.

Bio's

Triotique is een fris kamermuziektrio met een passie voor klassieke muziek. Zussen Elke en Frauke Elsen spelen al van kleins af aan samen. In hun zoektocht naar een unieke vorm van kamermuziek kwamen ze terecht bij pianiste Margot Welleman. Ze plaatsen niet alleen muziek voor houtblazers in de kijker, maar hebben ook een groot hart voor werk van vrouwelijke componistes.

Sinds hun debuut als jong ensemble in 2013 spelen Elke, Frauke en Margot concerten in België en Nederland. Ze waren te gast in het programma *Opium* op NPO Radio 4 en te horen in *Boetiek Klassiek* op Klara. In 2013 wonnen ze de *Prix Mathilde Horlait-Dapsens* van het Conservatorium van Brussel en in 2015 werden ze finalisten van de *Fontys-Toonzaal Ensemblecontest* in 's Hertogenbosch. In 2020 werden ze halve finalisten van de wedstrijd *Supernova*. Van 2017 tot 2019 volgden ze een opleiding kamermuziek aan het Orpheusinstituut in Gent.

Triotique hecht ook groot belang aan zijn educatieve missie en organiseert allerlei activiteiten voor scholen en academies. Zo toerde het ensemble van 2015 tot 2018 samen met actrice Abigail Abraham langs vele lagere scholen met de kindervoorstelling *De Chinese nachtegaal*.

Elke Elsen is sinds 2018 verbonden aan het Nederlands Philharmonisch Orkest | Nederlands Kamerorkest in Amsterdam (2de fluit en solopiccolo).

Frauke Elsen verkreeg voor 2022-23 een persoonlijke beurs van de Vlaamse overheid om zich te specialiseren in hedendaagse vocale muziek. Ze is ook actief op historische instrumenten, o.a. met haar eigen ensemble Legacy of Bach. Ze geeft les aan de academies MAAK in Knokke-Heist en Ma'GO! in Antwerpen.

Margot Welleman vormt sinds 2008 met Lokke Van der Ven het Izar Duo, een vierhandig pianoduo. Ze geeft les aan de academie van Vilvoorde en is pianobegeleidster aan de Jetse Academie.

Veerle Janssens was bijna 30 jaar lang journaliste en eindredactrice, eerst bij *De Standaard*, daarna bij *De Tijd*. Op haar 50ste zei ze, na een burn-out, de krant vaarwel en maakte ze eindelijk weer meer werk van haar passie: pianospelen. Maar het schrijven liet ze niet los. In haar boek [Vrouw aan de piano – Een jaar met Fanny Mendelssohn, Clara Schumann en andere vergeten componistes](#) (Uitgeverij Vrijdag, 2018, inmiddels vijfde druk) brengt ze niet alleen verslag uit van dat bewogen jaar waarin ze een nieuwe wending gaf aan haar professionele leven, maar ook en vooral van haar zoektocht naar vrouwelijke componistes, hun leven en werk. Over haar blijvende ontdekkingen in die wereld brengt ze voort verslag uit op haar blog [Notities van een amateurpianiste](#).

Meer info en contact

info@triotique.be, www.triotique.be
info@vrouwaandepiano.be, www.vrouwaandepiano.be

Voor *Poèmes d'amour* kreeg Triotique een projectsubsidie van de Vlaamse overheid.